

Ispitni katalog za državnu maturu
u školskoj godini 2017./2018.

PSIHOLOGIJA

Sadržaj

Uvod	5
1. Područja ispitivanja	6
2. Obrazovni ishodi.....	6
2.1. Psihologija kao teorijska i primijenjena znanost	6
2.2. Biološke osnove ponašanja	6
2.3. Osjeti i percepcija.....	7
2.4. Emocije i motivacija	7
2.5. Pamćenje i učenje.....	7
2.6. Inteligencija i stvaralaštvo.....	8
2.7. Razvojna psihologija	8
2.8. Ličnost i psihički poremećaji	8
2.9. Socijalna psihologija	8
3. Struktura ispita.....	10
4. Tehnički opis ispita.....	11
4.1. Trajanje ispita	11
4.2. Izgled ispita i način rješavanja.....	11
4.3. Pribor.....	11
5. Opis bodovanja.....	12
6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem.....	13
6.1. Primjer zadatka višestrukoga izbora	13
6.2. Primjer zadatka kratkoga odgovora	13
6.3. Primjer zadatka produženoga odgovora.....	14
7. Priprema za ispit	15

Napomena: Ispitni materijali iz Psihologije pisani su sukladno pravopisnoj normi hrvatskoga standardnog jezika (prema Hrvatskome pravopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, "<http://www.ihjj.hr/>" www.ihjj.hr, 2013.)

Uvod

Psihologija je na državnoj maturi izborni predmet.

Ispitni katalog za državnu maturu iz Psihologije temeljni je dokument ispita kojim se jasno opisuje što će se i kako ispitivati na državnoj maturi iz ovoga predmeta u školskoj godini 2017./2018.

Ispitni katalog sadrži sve potrebne informacije i detaljna pojašnjenja o obliku i sadržaju ispita. Njime se jasno određuje što se od pristupnika očekuje na ispitu.

Ispitni katalog usklađen je s odobrenim Nastavnim planom i programom¹ za Psihologiju u gimnazijama.

Ispitni katalog sadrži ova poglavlja:

1. Područja ispitivanja
2. Obrazovni ishodi
3. Struktura ispita
4. Tehnički opis ispita
5. Opis bodovanja
6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem
7. Priprema za ispit.

U prvome i drugome poglavlju čitatelj može naći odgovor na pitanje *što se ispituje*.

U prvome su poglavlju navedena područja ispitivanja, odnosno ključna znanja i vještine iz ovoga predmeta koje se ispituju ovim ispitom.

U drugome je poglavlju, kroz konkretne opise onoga što pristupnik treba znati, razumjeti i moći učiniti, pojašnjen način na koji će se navedena znanja i vještine provjeravati.

Treće, četvrto i peto poglavlje odgovaraju na pitanje *kako se ispituje*, a u njima je pojašnjena struktura i oblik ispita, vrste zadataka te način provedbe i vrjednovanja pojedinih zadataka i ispitnih cjelina.

U šestome su poglavlju primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem.

Sedmo poglavlje odgovara na pitanje *kako se pripremiti za ispit*.

¹ Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, broj 1, Školske novine, Zagreb, 1994.

1. Područja ispitivanja

Ispitom iz Psihologije provjerava se:

- dostignuta razina znanja te kompetencija pristupnika u ovim područjima:
 - Psihologija kao teorijska i primijenjena znanost
 - Biološke osnove ponašanja
 - Osjeti i percepcija
 - Emocije i motivacija
 - Pamćenje i učenje
 - Inteligencija i stvaralaštvo
 - Razvojna psihologija
 - Ličnost i psihički poremećaji
 - Socijalna psihologija
- povezivanje i primjena znanja iz navedenih područja.

2. Obrazovni ishodi

U ovome su poglavlju za svako područje ispitivanja određeni obrazovni ishodi, odnosno konkretni opisi onoga što pristupnik mora znati, razumjeti i moći učiniti kako bi postigao uspjeh na ispitu. Obrazovni ishodi podrazumijevaju i primjenu znanja na praktične situacije.

2.1. Psihologija kao teorijska i primijenjena znanost

Od pristupnika se očekuje da zna, odnosno može:

- opisati povijesni razvoj psihologije
- navesti osobe važne u povijesti psihologije
- objasniti predmet proučavanja psihologije
- razlikovati psihičke procese
- objasniti čimbenike koji utječu na psihičke procese i ponašanje
- usporediti grane psihologije
- usporediti različite pristupe u suvremenoj psihologiji
- razlikovati psihologiju od srodnih struka
- objasniti znanstveni pristup u psihologiji
- opisati etape u psihologijskome istraživanju
- vrjednovati metode istraživanja u psihologiji
- objasniti tehnike prikupljanja podataka
- analizirati istraživanja koja pokazuju empirijsko usmjerenje psihologije.

2.2. Biološke osnove ponašanja

Od pristupnika se očekuje da zna, odnosno može:

- opisati vrste stanica u živčanome sustavu
- razlikovati funkcije pojedinih stanica u živčanome sustavu

- objasniti prenošenje živčanih impulsa u živčanome sustavu
- razlikovati funkcije pojedinih dijelova živčanoga sustava
- objasniti povezanost pojedinih dijelova živčanoga sustava
- razlikovati funkcije mozgovnih polutki
- objasniti endokrini sustav
- objasniti odnos živčanoga i endokrinoga sustava
- objasniti utjecaj živčanoga i endokrinoga sustava na psihičke procese i ponašanje
- analizirati istraživanja s područja bioloških osnova ponašanja.

2.3. Osjeti i percepcija

Od pristupnika se očekuje da zna, odnosno može:

- usporediti osjetne sustave i njihovu funkciju
- opisati poremećaje u radu osjetnih sustava
- objasniti nastanak i vrste osjeta
- razlikovati vrste osjetljivosti
- objasniti zakonitosti u području osjeta
- opisati perceptivne varke
- objasniti pojave na području osjeta (osjetna adaptacija, osjetna rekuperacija, perzistencija osjeta...)
- objasniti proces percepcije
- opisati čimbenike koji utječu na percepciju
- razlikovati načela percipiranja
- navesti osobe značajne za područje istraživanja osjeta i percepcije
- analizirati istraživanja s područja osjeta i percepcije.

2.4. Emocije i motivacija

Od pristupnika se očekuje da zna, odnosno može:

- usporediti emocije i emocionalna stanja
- objasniti sastavnice emocija
- objasniti razvoj emocija
- objasniti činitelje koji utječu na izražavanje emocija
- objasniti ulogu emocija u komunikaciji i usporediti različite kulture
- objasniti nastanak i funkciju tjelesnih promjena kod emocije
- objasniti utjecaj emocija na druge psihičke procese, ponašanje i nastanak psihičkih bolesti
- objasniti frustraciju i stres te njihov utjecaj na čovjeka
- objasniti izvore frustracije i stresa
- usporediti načine reagiranja i suočavanja s frustracijom i stresom
- objasniti proces motivacije
- razlikovati vrste motiva i motivacije
- vrjednovati teoriju o hijerarhiji motiva
- objasniti motivacijski ciklus
- usporediti sukobe motiva
- navesti osobe značajne za područje istraživanja emocija i motivacije
- analizirati istraživanja s područja emocija i motivacije.

2.5. Pamćenje i učenje

Od pristupnika se očekuje da zna, odnosno može:

- objasniti pojam i proces pamćenja
- usporediti različite vrste pamćenja
- usporediti metode za ispitivanje pamćenja
- opisati proces zaboravljanja

- usporediti uzroke zaboravljanja
- usporediti smetnje pamćenja
- objasniti proces učenja
- usporediti različite metode (mehanizme) učenja
- objasniti čimbenike uspješnoga pamćenja i učenja
- navesti osobe značajne za područje istraživanja učenja i pamćenja
- analizirati istraživanja s područja pamćenja i učenja.

2.6. Inteligencija i stvaralaštvo

Od pristupnika se očekuje da zna, odnosno može:

- objasniti pojam i strukturu inteligencije
- objasniti promjene u inteligenciji tijekom života
- usporediti vrste inteligencije
- razlikovati testove inteligencije
- usporediti mjerenje i izražavanje stupnja inteligencije u različitim dobnim skupinama
- opisati metrijska obilježja testova
- objasniti raspodjelu inteligencije
- razlikovati kategorije intelektualne razvijenosti
- razlikovati konvergentno i divergentno mišljenje
- objasniti podrijetlo individualnih, spolnih, rasnih i kulturalnih razlika u inteligenciji
- objasniti pojam stvaralaštva (kreativnosti)
- objasniti povezanost stvaralaštva, inteligencije, mišljenja i osobina ličnosti
- navesti osobe značajne za područje inteligencije
- analizirati istraživanja s područja inteligencije i stvaralaštva.

2.7. Razvojna psihologija

Od pristupnika se očekuje da zna, odnosno može:

- opisati predmet istraživanja razvojne psihologije
- vrjednovati metode istraživanja u razvojnoj psihologiji
- objasniti čimbenike koji uzrokuju i utječu na razvojne promjene
- usporediti obilježja razvojnih razdoblja
- usporediti Piagetove faze u kognitivnome razvoju
- navesti osobe značajne za područje razvojne psihologije
- analizirati istraživanja s područja razvojne psihologije.

2.8. Ličnost i psihički poremećaji

Od pristupnika se očekuje da zna, odnosno može:

- objasniti pojam i činitelje koji određuju ličnost pojedinca
- vrjednovati različite teorijske pristupe u objašnjenju ličnosti
- vrjednovati različite metode i tehnike ispitivanja ličnosti
- objasniti razliku između normalnoga i psihički poremećenoga ponašanja
- usporediti psihičke poremećaje
- usporediti terapije psihičkih poremećaja
- objasniti povezanost teorija ličnosti i određene psihoterapije
- navesti osobe značajne za područje psihologije ličnosti
- analizirati istraživanja s područja ličnosti.

2.9. Socijalna psihologija

Od pristupnika se očekuje da zna, odnosno može:

- opisati predmet istraživanja socijalne psihologije
- opisati različite metode i tehnike istraživanja u socijalnoj psihologiji

- objasniti osnovna obilježja skupine
- usporediti različite vrste socijalnih utjecaja
- objasniti uzroke sukoba među ljudima
- razlikovati stavove, stereotipe i predrasude
- objasniti utjecaj stavova, stereotipa i predrasuda na psihičke procese i ponašanje
- opisati agresivno ponašanje
- razlikovati vrste agresivnoga ponašanja
- opisati izvore agresivnosti
- objasniti prosocijalno ponašanje
- navesti osobe značajne za područje socijalne psihologije
- analizirati istraživanja s područja socijalne psihologije.

3. Struktura ispita

Ispit se sastoji od četiriju ispitnih područja:

1. Psihologija kao teorijska i primijenjena znanost
2. Biološke osnove ponašanja; Osjeti i percepcija; Emocije i motivacija
3. Pamćenje i učenje; Inteligencija i stvaralaštvo
4. Razvojna psihologija; Ličnost i psihički poremećaji; Socijalna psihologija.

Ispit je vremenski jedinstvena cjelina, a podijeljen je prema vrstama zadataka.

Prvu skupinu zadataka čine zadatci višestrukoga izbora s četirima ponuđenima odgovorima.

Drugu skupinu čine zadatci kratkoga odgovora, a posljednju skupinu čine zadatci produženoga odgovora.

U ispitu je ukupno 45 zadataka.

Struktura ispita prikazana je u tablici 1.

Tablica 1. Struktura ispita

VRSTE ZADATAKA PODRUČJE ISPITIVANJA	ZADATCI VIŠESTRUKOGA IZBORA	ZADATCI KRATKOGA ODGOVORA	ZADATCI PRODUŽENOGA ODGOVORA	UKUPNO
Psihologija kao teorijska i primijenjena znanost	2	2	1	5 (11,1%)
Biološke osnove ponašanja; Osjeti i percepcija; Emocije i motivacija	7	6	2	15 (33,3%)
Pamćenje i učenje; Inteligencija i stvaralaštvo	4	5	1	10 (22,2%)
Razvojna psihologija; Ličnost i psihički poremećaji; Socijalna psihologija	7	6	2	15 (33,3%)
UKUPNO	20 (44,5%)	19 (42,2%)	6 (13,3%)	45 (100%)

NAPOMENA: Pojedini zadatci vezani su uz zadani uvodni dio u obliku kraćega teksta, fotografije, crteža ili grafičkoga prikaza.

4. Tehnički opis ispita

4.1. Trajanje ispita

Ispit iz Psihologije je pisani i traje ukupno **80 minuta** bez prekida.

Vremeni provedbe bit će objavljen u *Vodiču kroz ispite državne mature* te na mrežnoj stranici Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja (www.ncvvo.hr).

4.2. Izgled ispita i način rješavanja

Pristupnici dobivaju sigurnosnu vrećicu u kojoj je *ispitna knjižica, list za koncept i list za odgovore*.

Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročitaju upute koje će slijediti tijekom rješavanja ispita.

Dodatno, uz svaku vrstu zadataka priložena je uputa za rješavanje. Čitanje ovih uputa je bitno jer je u njima naznačen i način obilježavanja točnih odgovora.

Zadatke zatvorenoga tipa (višestrukoga izbora) pristupnici rješavaju obilježivanjem slova točnoga

odgovora među ponuđenima. Slova točnoga odgovora obilježavaju se znakom X. Ako pristupnik obilježi više od jednoga odgovora za pojedini zadatak, taj će se zadatak bodovati s 0 (nula) bodova bez obzira na to što je među obilježenima i točan odgovor.

Zadatke otvorenoga tipa (kratkoga i produženoga odgovora) pristupnici rješavaju upisivanjem točnoga odgovora na predviđeno mjesto naznačeno u uputi za rješavanje.

Prilikom rješavanja zadataka produženoga odgovora pristupnici mogu rabiti list za koncept, ali ne smiju zaboraviti prepisati svoje odgovore na predviđeno mjesto.

4.3. Pribor

Tijekom pisanja ispita iz Psihologije dopušteno je rabiti kemijsku olovku plave ili crne boje.

5. Opis bodovanja

Ukupni broj bodova je **76**.

Opis bodovanja za svaku vrstu zadataka prikazan je u tablici 2.

Tablica 2. Opis bodovanja prema vrsti zadatka

Zadatak višestrukoga izbora	1 bod
Zadatak kratkoga odgovora	2 boda 2 boda – potpuno točan odgovor 1 bod – djelomično točan ili nepotpun odgovor 0 bodova – netočan odgovor ili izostanak odgovora
Zadatak produženoga odgovora	3 boda Duljina odgovora nije presudna pri vrjednovanju. 3 boda – odgovor udovoljava zahtjevima pitanja, logično je strukturiran, sadržajan i usmjeren na pitanje 2 boda – pitanje je djelomično odgovoreno, primjerice, točno je imenovano ono što se traži u pitanju, prisutan je i opis kojemu nedostaju informacije ili su samo djelomično točne ili su samo djelomično usmjerene na pitanje 1 bod – točno je imenovano ono što se traži, ali nedostaje opis ili sadrži netočne informacije ili one nisu usmjerene na pitanje 0 bodova – nema odgovora ili odgovor ne zadovoljava niti jedan od prethodno navedenih kriterija

Najveći broj bodova koje pristupnici mogu ostvariti prema ispitnim cjelinama s obzirom na broj i vrstu zadataka u pojedinoj cjelini prikazan je u tablici 3.

Tablica 3. Opis bodovanja ispitnih cjelina

VRSTE ZADATAKA PODRUČJE ISPITIVANJA	ZADATCI VIŠESTRUKOGA IZBORA	ZADATCI KRATKOGA ODGOVORA	ZADATCI PRODUŽENOGA ODGOVORA	UKUPNO
Psihologija kao teorijska i primijenjena znanost	2	4	3	9 (11,8%)
Biološke osnove ponašanja; Osjeti i percepcija; Emocije i motivacija	7	12	6	25 (32,9%)
Pamćenje i učenje; Inteligencija i stvaralaštvo	4	10	3	17 (22,4%)
Razvojna psihologija; Ličnost i psihički poremećaji; Socijalna psihologija	7	12	6	25 (32,9%)
UKUPNO	20	38	18	76 (100%)

6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem

U ovome su poglavlju primjeri zadataka. Uz svaki primjer zadatka ponuđen je opis te vrste zadatka, točan odgovor, obrazovni ishod koji se tim konkretnim zadatkom ispituje te način bodovanja.

6.1. Primjer zadatka višestrukoga izbora

Zadatak višestrukoga izbora sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu), **osnove** (u kojoj je postavljen zadatak) te **četiriju ponuđenih odgovora** od kojih je jedan točan.

U sljedećem zadatku od više ponuđenih odgovora samo je jedan točan.

Točan odgovor morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Kako se naziva smanjivanje osjetljivosti do kojega dolazi uslijed dugotrajnoga podraživanja nekoga osjetnoga organa?

- A. osjetna adaptacija
- B. osjetna rekuperacija
- C. perzistencija osjeta
- D. vrijeme latencije

TOČAN ODGOVOR: A

OBRAZOVNI ISHOD: objasniti pojave na području osjeta

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, izostanak odgovora ili ako je obilježeno više odgovora

6.2. Primjer zadatka kratkoga odgovora

Zadatak kratkog odgovora sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu) u kojoj je zadano što pristupnik treba odgovoriti.

U sljedećem zadatku odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom).

Odgovor upišite samo na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Ne popunjavajte prostor za bodovanje.

Kako se naziva pojava da nakon rock koncerta u početku slabo čujemo zvukove normalne glasnoće, a onda nam se sluh postupno vraća?

TOČAN ODGOVOR: osjetna rekuperacija

DJELOMIČNO TOČAN ODGOVOR: obrnuta adaptacija

OBRAZOVNI ISHOD: objasniti pojave na području osjeta

BODOVANJE:

2 boda – potpuno točan odgovor

1 bod – djelomično točan ili nepotpun odgovor

0 bodova – netočan odgovor ili izostanak odgovora

6.3. Primjer zadatka produženoga odgovora

Zadatak produženoga odgovora također se sastoji od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu) i **osnove** (najčešće pitanja) u kojoj je zadano što pristupnik treba odgovoriti.

U sljedećem zadatku odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak.

Odgovor upišite samo na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Ne popunjavajte prostor za bodovanje.

Navedite naziv i jednu relevantnu informaciju za svaku fazu pamćenja kroz koju prolaze informacije.

OBRAZOVNI ISHOD: objasniti pojam i proces pamćenja

TOČAN ODGOVOR: navedene su i opisane sve tri faze pamćenja

U senzornome pamćenju informacije koje dobivamo putem osjetila zadržavaju se nekoliko sekundi (informacije stižu automatski, a kapacitet je gotovo neograničen). Informacije na koje obratimo pozornost prelaze u kratkoročno pamćenje. Ono je vremenski ograničeno i traje dvadesetak sekundi (osjetljivo je na zaboravljanje i kapacitet mu je od 5 do 9 pojedinačnih čestica, funkcije su mu ponavljanje, kodiranje i rad s informacijama). Dugoročno pamćenje neograničenoga je kapaciteta (razlikujemo epizodičko, proceduralno (nedeklarativno) pamćenje i znanje).

DJELOMIČNO TOČAN ODGOVOR:

Za dva boda

Prva faza je senzorno pamćenje. Druga faza je kratkoročno pamćenje. Ono je vremenski ograničeno i traje dvadesetak sekundi (osjetljivo je na zaboravljanje i kapacitet mu je od 5 do 9 pojedinačnih čestica, funkcije su mu ponavljanje, kodiranje i rad s informacijama). Dugoročno pamćenje neograničenoga je kapaciteta (razlikujemo epizodičko, proceduralno (nedeklarativno) pamćenje i znanje).

Za jedan bod

Faze pamćenja su: senzorno, kratkoročno i dugoročno.

BODOVANJE:

- 3 boda – točno su navedene i opisane sve tri faze pamćenja s jednom relevantnom informacijom za svaku fazu i odgovor sadrži isključivo točne informacije
- 2 boda – navedene su tri faze pamćenja, a opisane jedna ili dvije faze
 - navedene su i opisane dvije faze pamćenja
- 1 bod – navedene su jedna ili dvije faze pamćenja, a opisana jedna
 - opisane su dvije faze pamćenja
 - navedene su tri faze pamćenja
- 0 bodova – netočan odgovor ili izostanak odgovora

7. Priprema za ispit

U interesu je pristupnika savjesno pristupiti ispitu, ponašati se prema propisanim pravilima i nastojati ostvariti što bolji rezultat. U načelu, za pripremu ovoga ispita vrijede opća pravila koja vrijede i za druge vrste pisanih ispita. Ispitni katalog, kao javni dokument, pruža važne informacije i nastavnicima i pristupnicima te jasno opisuje što će se i kako ispitivati na državnoj maturi.

Literatura za pripremu ispita iz Psihologije su dva udžbenika koji su propisani i odobreni od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske tijekom protekloga četverogodišnjega razdoblja.

1. Bratko, D., *Psihologija*, udžbenik za psihologiju za gimnazije, Profil, Zagreb, 2001.
2. Šverko, B. (ur.), *Psihologija*, udžbenik za psihologiju za gimnazije, Školska knjiga, Zagreb, 2006.

